

AWN

2004

afdeling Nijmegen en omstreken

JAAERVERSLAG

RECONSTRUCTIE VAN EEN JACHTMES UIT DE NIERS Mergor in Mosam, Marc Pennings

In het jaar 2003 heeft de stichting Mergor in Mosam een aantal duiken in de Niers gemaakt. Tijdens een van deze duiken hebben we een zeer mooi handvat van een mes gevonden waar jammer genoeg geen lemmet meer in zat. (PENNINGS) We waren echter zeer benieuwd wat voor een mes er in gezeten zou hebben. Na enig speurwerk kwamen we het mes (goed zichtbaar) tegen in de catalogus *Steden in Scherven 2*; het blijkt tussen 1575 tot 1600 gemaakt te zijn. (BARTELS, 1048, nr. 123) Aan de hand hiervan hebben we een replica gemaakt van het lemmet. Na wat smeed-, vijl- en polijstwerk kwamen we tot dit resultaat.

Literatuur

Bartels, M.(red.), 1999. Steden in Scherven dl.2.Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel. (1250 - 1900). Ede/Nijmegen.

Pennings, M., 2004. Een verkenning in de Niers. In: Jaarverslag 2003 AWN-afdeling Nijmegen en omstreken, 30.

Replica van het jachtmes uit de Niers

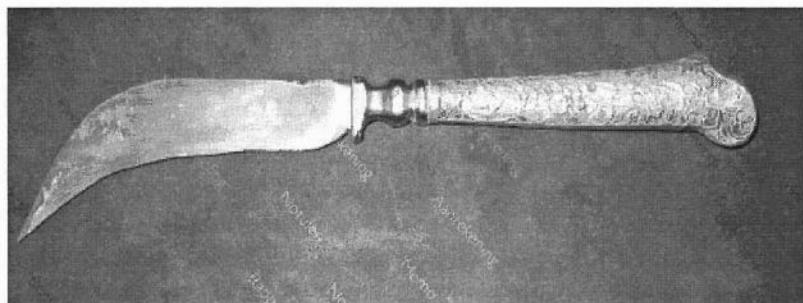
MOSSELEN EN EEN ANKER Mergor in Mosam, Joost van den Besselaar

Gebied 6000

Ook dit jaar zijn er weer enige bijzondere vondsten gedaan op Gebied 6000 in de Maas. Deze gaven de wekelijkse sleur van het vinden van vierde eeuws Romeins vondstmateriaal enige kleur. Nadat we eerder een dubbel geperforeerde kraal (VAN DEN BESSELAAR 2004) gevonden hebben, werd dit jaar een halve armband van git, bruin van kleur, opgedoken. Duidelijk is inmiddels dat het niet gaat om hard plastic, bakeliet of gewone 'kinderzooi', zoals enkelen dachten. Het betreft fossiel hout, echter niet zoals meestal glimmend zwart, maar bruin. Het voorwerp wordt nog nader onderzocht.

Mosselen op menu

Een andere bijzondere vondst deden we eigenlijk al jaren geleden maar we onderkenden deze niet als zodanig. Met regelmaat werden er door onze mensen tussen het organische materiaal 'vellen' gevonden. Ze waren tot 6 cm lang. Tussen de bladeren uit de Romeinse tijd, paardenmest en hout viel dat niet eens zo op. We hadden er echter ook geen

verklaring voor. In 2004 vonden we in het materiaal niet zomaar een enkel vel maar meerdere bij elkaar liggend. Wim Kuijper van het Archeologisch Centrum van de Universiteit van Leiden, herkende het materiaal onmiddellijk. Het was periostracum, de chitine-achtige laag op de buitenkant van de Bataafse stroommossel (*unio crassus*), een zoetwatermossel. De 'opperhuid' bleef achter nadat de schelp ontkalkt was en werd perfect geconserveerd in deze vondstlagen. (Afb. 1)

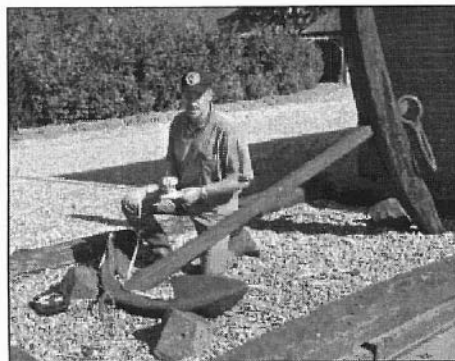
Afb. 1 Geconserveerd 'mosselvel'

De vraag rees of we hier te maken hadden met de overblijfselen van een maaltje mosselen die een Romein in Ceucleum terug in de rivier had gegooid. Waarschijnlijk wel! Alhoewel de 'vellen' gevonden werden in de Romeinse laag waren er enige bedenkingen. Vaker vonden wij recente mosseltjes op een diepte tot wel 20 cm in de Romeinse laag. Ze boren zich gewoon een eind het materiaal in. De soort mossels is echter kleiner. Het Bataafse familielid bleek bovendien al een halve eeuw geleden uitgestorven te zijn in de Nederlandse wateren, vanwege de vervuiling. Ze leefden in het zand van de rivierbedding, in stromend water, en niet in een

Romeinse aanplemping. Dat de Romeinen mosselen aten is bekend uit het bekende Romeinse kookboek van Apicius 'De re coquinaria'. Maar aten ze ook zoetwatermosselen? Wij nemen nu aan van wel. (Zie ook: www.coquinaria.nl)

Anker uit Pannerdens Kanaal

Tijdens het onderzoek, vorig jaar, naar een scheepszwaard in het Pannerdens Kanaal, op die plaats vroeger een oude rivierarm, bleek dat de melder van het scheepszwaard ook nog een scheepsanker bij zijn woning had staan. (Afb.2) Een bijzonder mooi en groot exemplaar. Vermoedelijk zelfs nog met de originele houten stok. Zeer bijzonder aan dit anker, blijkens de inscriptie uit 1765, zijn de vele ingeslagen merken, symbolen en cijfers en letters. (Afb.3) De eigenaar schonk onze stichting het anker zodat het goed geconserveerd en uiteindelijk voor publiek tentoongesteld kan worden.

Afb.2 Anker uit Pannerdens Kanaal

Aangezien nog niet bekend is wat de ingeslagen symbolen voorstellen is het aantreffen van dit anker voor ons van

grote betekenis. Al jaren proberen we zoveel mogelijk informatie te verkrijgen over de ingeslagen symbolen op dit soort ankers. Daartoe hebben we onder andere de gehele collectie tentoongestelde en in depot liggende ankers van het Rheinfahrt Museum in Emmerich getekend. Eerder hebben we een soortgelijk anker gevonden in de Waal bij Heesselt. (VAN DEN BESSELAAR 1998) Het is in ons beheer.

Afb.3 Inscripties op anker uit Pannerdens Kanaal

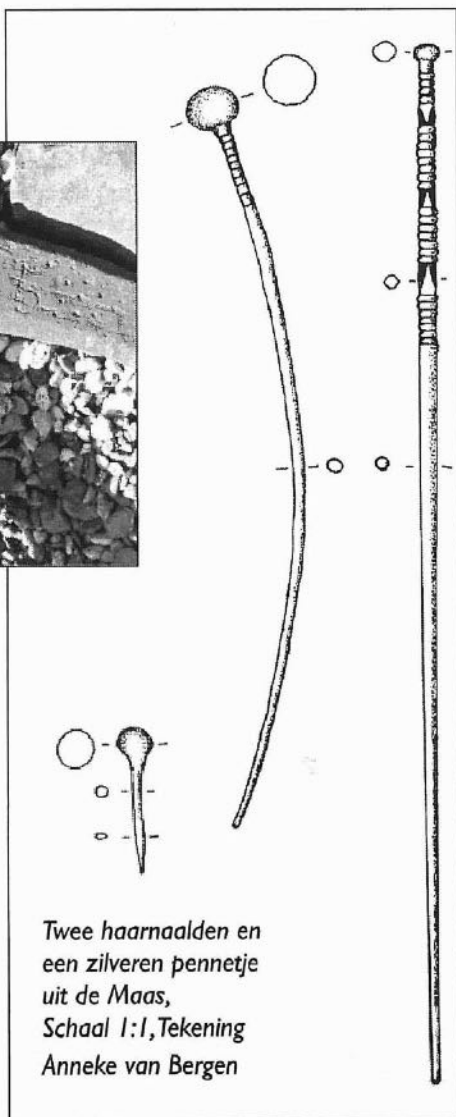
Nader onderzoek aan het anker uit het Pannerdens Kanaal volgt nog.

Literatuur

Besselaar, J. van den, 1998. WOOR Werkgroep Onderwaterarcheologie Oostelijk Rivierengebied. In: *Jaarverslag 1997 AWN-afdeling Nijmegen en omstreken*, 19-21.
 Besselaar, J. van den, 2004. *Archeologische Nieuwsflitsen: aan en onder water*. In: *Jaarverslag 2003 AWN-afdeling Nijmegen en omstreken*, 31-32.

HAARNAALDEN UIT DE MAAS Brigitte Maassen, Mergor in Mosam

In 2004 zijn er door de stichting Mergor en Mosam een tweetal haarnaalden en wat fragmenten daarvan gevonden in de Maas bij Cuijk. Haarnaalden hoorden in

Twee haarnaalden en een zilveren pennenpuntje uit de Maas, Schaal 1:1, Tekening Anneke van Bergen

de late vierde en vijfde eeuw tot de sieraden van de vrouw. Doorgaans waren de haarnaalden vrij zwaar uitgevoerd in brons of zilver en werden gebruikt om het lange haar op te steken of om er een hoofddoek of haarnetje mee vast te zetten. De versiering van de naalden beperkt zich tot de kop en de bovenhelft: ribbels, groefjes en facetten.